

## ЗМІСТ

<b>Альошина М. Д.</b> Характеристика ідіостилю Стівена Кінга	6
<b>Беценко Т. П.</b> До питання про лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту як різновид навчальних вправ і як інноваційний підхід у процесі вивчення рідної та іноземної мови	10
<b>Беценко Т. П.</b> Окремі дидактичні зауваги до вивчення курсу «лінгвопоетика художнього тексту: інтерпретаційні підходи»	13
<b>Бондарчук Н. В.</b> Використання перекладацьких трансформацій при перекладі екологічного законодавства ЄС	16
<b>Борисенко Н. Д., Славова Л. Л., Кодубовська О. О.</b> Відтворення англійськомовних культурно-специфічних власних назв в українському перекладі романів Дж. Мойєс	18
<b>Веліченко Р. О.</b> Типологія культурно-специфічної лексики роману Патріка Ротфусса «Ім'я вітру»	22
<b>Вискушенко С. А., Мосієнко О. В.</b> Загальні особливості перекладу неологізмів	26
<b>Дюкар К. В.</b> Структурно-семантична специфіка інновацій-компресивів мілітаридискурсу 2014–2024 рр.	29
<b>Зорницький А. В., Нураддінова М. Ф.</b> Лінгвокраїнознавчі особливості інтерпретації художнього тексту	32
<b>Козачук А. М.</b> Адаптація та компенсація при відтворенні заголовків в аудіовізуальному перекладі (на матеріалі анімаційного серіалу-фентезі "True and the Rainbow Kingdom")	37
<b>Кришталюк Г. А.</b> Differences in event conceptualization through translation	42
<b>Курнилович М. О., Гундарєва В. О.</b> Прикладний аспект перекладу ідіом (на матеріалі відгуків студентів-перекладачів)	45
<b>Лисецька Ю. В.</b> Мовні особливості політичних промов	47
<b>Лихотворик Є. В.</b> Класифікація реалій у романі Фредеріка Пола «Брама»	50
<b>Ляшенко С. В.</b> Концептуалізація та категоризація субсфери ЦІННОСТІ за даними лексикографічних джерел і фразеології	54
<b>Мартин Р. Р.</b> Food idioms in Ukrainian and in English: peculiarities of their translation	58
<b>Нідзельська Ю. М., Пахомова А. М.</b> Основні особливості перекладу реалій детективного роману Агати Крісті «Забуте вбивство»	61

6. The A. B. C. Murders: A Hercule Poirot Mystery. URL : <https://ia801500.us.archive.org/18/items/in.ernet.dli.2015.88942/2015.88942.The-A-B-C-Murders-A-Hercule-Poirot-Mystery.pdf>

7. Дученко Л.В. Жанрово-лінгвістичні особливості темпорально-оповідальної структури художнього тексту (на матеріалі англomовної детективної прози 20 сторіччя). Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. О., 2014. 22 с.

8. Ігнатюк О.Г. Жіночий іронічний детектив у жанровій системі масової літератури // *Філологічні науки*. 2019. Вип. 14. С. 126-129.

**А. М. Козачук**

**Київський столичний університет імені Бориса Грінченка**

### **АДАПТАЦІЯ ТА КОМПЕНСАЦІЯ ПРИ ВІДТВОРЕННІ ЗАГОЛОВКІВ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ АНІМАЦІЙНОГО СЕРІАЛУ-ФЕНТЕЗИ “TRUE AND THE RAINBOW KINGDOM”)**

Як відомо, заголовок тексту повинен бути достатньо стислим і при цьому давати чітке поняття про його зміст, тобто, відтворювати його головну думку. У випадку аудіовізуального перекладу роль такого тексту виконує сценарій, в якому власне текстова частина підкріплюється відеорядом і супроводжується різними звуковими ефектами.

Помічено, що у багатьох випадках заголовок аудіовізуального твору при перекладі зазнає значних змін. З іншого боку, відеоряд при цьому не змінюється, а текст сценарію перекладач також намагається відтворити адекватно. Виникає певне протиріччя, яке зумовлює актуальність досліджень перекладу заголовків аудіовізуальних творів.

Матеріалом нашої розвідки став анімаційний серіал для дошкільної аудиторії “True and the Rainbow Kingdom”, знятий студією “Guru Studio” у 2017-2020 роках, спільне виробництво США і Канади [8]. Відтак метою дослідження є визначення прагматико-семантичного підґрунтя використання перекладацьких прийомів адаптації та компенсації при відтворенні заголовків його серій українською мовою.

Поняття адаптації в українському перекладознавстві свого часу детально досліджувала В. Демецька. Зокрема вона зазначає, що з точки зору перекладознавства адаптація передбачає трансформацію елементів, яка може призвести до повної видозміни текстів [9: 96]. З одного боку, це твердження можна зрозуміти, як очевидне – адже тексти у мові оригіналу та мові перекладу відрізняються, перш за все – фонетично. Але з іншого боку, якщо

поглянути на проблему глибше, то інколи доводиться змінювати речення таким чином, що спостерігається фактично нульова відповідність між лексемами в текстах оригіналу та перекладу. При цьому такий переклад також може виявитися адекватним, тобто характеризуватися мінімальними змінами на рівні глибинної структури повідомлення і зберігати його прагматичне значення.

Як пише Дж. Мілтон, до адаптації часто вдаються при перекладі дитячої літератури. Вікові особливості є одним із трьох чинників, що зумовлюють адаптацію у перекладі [5: 53]. Хоча у нашому випадку йдеться не про адаптацію «дорослих» творів для дитячої аудиторії, а про переклад твору для дітей з орієнтацією на цільову аудиторію з іншими фоновими знаннями, саме ці фонові знання, які обмежуються порівняно невеликим життєвим досвідом, і є чинником, що зумовлює потребу в адаптації, як у випадку пристосування тексту для дитячої аудиторії в межах однієї лінгвокультури, так і у випадку «звичайного» перекладу.

У праці П. Катріса адаптація розглядається, як компонент процесу перекладу в широкому розумінні [2: 26]. Зокрема він зазначає, що багато наукових праць з адаптації у перекладі зосереджуються на дослідженні художніх фільмів [2: 26], що можемо назвати ширшим терміном – аудіовізуальні твори.

У статті Т. Ассакафа знаходимо класифікацію перекладацьких адаптацій (в ній наводяться 4 види), з яких для нас є релевантними культурна та художня адаптації [1: 784]. Зокрема розуміється, що культурна адаптація зумовлена відмінностями в англомовній та українськомовній лінгвокультурах, а художня зосереджена ближче до мовно-семантичного рівня повідомлення.

Л. Моліна й А. Уртадо Албір наводять адаптацію серед переліку перекладацьких прийомів. У випадку застосування адаптації відбувається заміна еквівалентом з мови перекладу [6: 509].

Як показав обраний нами матеріал дослідження, адаптація використовується у тісному зв'язку з компенсацією.

Зокрема К. Клаудь узагальнено описує компенсацію у перекладі, як процес відтворення втрачених сенсів в іншому місці тексту або іншими засобами [4: 163]. На нашу думку, таке визначення, завдяки своїй універсальності, охоплює і лексичний, і граматичний, і фонетичний, й інші аспекти перекладу.

У контексті аудіовізуального перекладу Й. Стіасіх називає три види компенсації: натуральну (заміна мовної одиниці на аналогічну), об'єднання («відмова» від частини інформації при перекладі) і розділення (вживання більшої кількості мовних одиниць, кожна з яких доповнює значення) [7: 61-63].

При вивченні кіноперекладу Х. Лі оперує поняттям «культурного замовчування», яке пов'язане з фоновими знаннями. У випадку нестачі таких знань у цільовій аудиторії виникає потреба вдаватися до компенсації у перекладі [3: 34].

У статті Л. Моліни також йдеться про компенсацію, як перекладацький прийом. Причиною компенсації вказується неможливість відтворення елемента або стилістичного ефекту оригінального тексту в тому самому місці [6: 510].

Викладене вище свідчить про те, що різні позиції науковців насправді доповнюють одна одну і не суперечать нашому баченню адаптації та компенсації, як перекладацьких прийомів. Розглянемо приклади їх використання у заголовках серій анімаційного серіалу-фентезі “True and the Rainbow Kingdom”, який вперше вийшов в ефір в українському перекладі на телеканалі «Піксель» [10].

Найперша серія у першому сезоні має назву *Super Duper Dance Party*. Українська версія звучить, як *Супер-пупер танцювальна вечірка*. З одного боку, при перекладі має місце послівний переклад, за якого не змінюється кількість слів, а також відсутні зміни у частинах мови. Додає адекватності також наявність римування першого і другого слова. Тим не менше, у перекладі використано більш традиційний для українськомовної аудиторії вираз, особливо з огляду на співзвучність англійського слова *Duper* з іншим українським словом, яке викликає негативну емотивну конотацію.

Прикладом адаптації також слугує заголовок 18 серії – *Woo-Woo Sky Blubbs*. Звуконаслідування відтворюється аналогічним чином: *Ву-ву, небесні кулі*. Зберегти саме такий вигук доцільно з огляду на те, що цей звук видають фантастичні істоти (візуально певною мірою подібні до невеликих китів) для озвучування яких можна залишити оригінальний звук, не залучаючи додаткових акторів. Водночас, англійське слово *blub* може перекладатися, як *міхур* (загальна лексика) або *медуза* (зоологічний термін). Обидва слова не лише можуть викликати непорозуміння при перегляді відеоряду, але можуть виявитися незнайомими цільовій аудиторії через її вікові особливості. Крім того, якщо це буде перша рецепція цієї лексеми у досвіді глядача, то вона може призвести до помилкового її розуміння у майбутньому. Тому вважаємо варіант *куля* вдалим перекладацьким рішенням.

У деяких заголовках використано лексеми, для яких немає прямих відповідників в українській мові. Одним із таких прикладів є назва 15 серії *Fee Fi Foo Frookie – Слідом Фрукі*. Перших три слова в оригінальній назві є грою слів з вірша: “*Fee-fi-fo-fum, I smell the bones of an Englishman*” у тексті англійської народної казки “*Jack and the Beanstalk*”. Слід зазначити, що в українських народних казках час від часу при зображенні аналогічної ситуації використовується фраза «*Людським духом пахне*», яка має частково

подібну семантику. Оскільки в оригіналі четвертий компонент замінений на кличку собаки *Frookie* (яка, до речі, починається з тієї самої букви, що і слово *fun*), то простежується зв'язок між процесом пошуку чогось через відчуття його запаху та собакою, який цю дію виконує. Оскільки звичайне транскодування не зберегло би цього інтертекстуального ефекту, перекладач вдався до заміни за допомогою лексеми, яка також семантично пов'язана з пошуком через запах. Таким чином випадає говорити про прийом компенсації. Хоч переклад і втратив ступінь експресії та стилістичне маркування, семантику здебільшого збережено.

Аналогічний випадок компенсації можна побачити також при відтворенні гри слів: *The Ni Ni Tree – Сутінкове дерево*. Слово *Ni Ni* є своєрідною інтергloseмою, запозиченою з фантастичної «мови еті». Оскільки точне значення слова *Ni ni* невідоме, можемо припустити, що у ньому спостерігається фонетична подібність до слова *night* (у випадку його реітерації – *night-night*), і у ширшому контексті воно може розумітися, як свого часу запозичене у мову еті з англійської і переінакшене засобами акценту еті. Оскільки слово *night* може означати і *вечір*, і *ніч*, то перекладач компенсує відсутню в українській мові фонетичну подібність за допомогою семантизації. Якщо змоделювати створення перекладачем оказіоналізму задля штучного збереження такої подібності, то ймовірний варіант *ні ні* може призвести до хибної асоціації із заперечною часткою *ні*, а, наприклад, варіант *іч іч* не є природнім для мови еті, в якій немає шиплячих звуків, і яка в українській версії не перекривається дубляжем і звучить без змін.

Також у вибірці ми бачимо невелику кількість заголовків, у яких тісно поєднані адаптація і компенсація. Наприклад, 3 серія має назву *Zappy Cling!* – *Чарівна липучка*. Вдамося до семантичного аналізу кожної лексеми, з яких складається заголовок в оригіналі. Так, прикметник *zappy* означає *жвавий*, *енергійний* і споріднений з іменником *zap* із семантикою *зіштовхування*, *електричний розряд*, а також із дієсловом, яке у розмовному дискурсі може виражати значення *вивести з ладу*, *струснути*. Крім того, в англійській мові звуконаслідування *zap!* використовується для позначення звуку пострілу з бластера, а також може слугувати відповідником українським словам *бах!*, *гуп!* або *ген!* Іменник *cling* має значення *прилипання* або *залипання*. Заголовок пов'язаний із сюжетом серії, в основі якого лежить розв'язання проблеми сильного магнетизму, за якого все прилипає з великою швидкістю і характерними звуками зіштовхування. Звісно, заголовок можна було би перекласти семантично точно з використанням наближених за значенням до оригіналу лексем, як от *Прилипання з голосним зіштовхуванням*, проте в такому випадку неминучі стилістичні втрати, адже такі формулювання, як правило, використовуються в наукових та технічних текстах, проте виглядають нетипово в перекладі художніх творів, тим більше, призначених

для дошкільної аудиторії. Таким чином, варіант перекладу *Чарівна липучка* компенсує відсутність спектру значень лексем оригінального тексту (з огляду на сюжет) й адаптує їх до граматичних конструкцій української мови, не ускладнюючи при цьому синтаксичної структури висловлювання. Звідси можемо зробити висновок про адекватність перекладу цього заголовку.

Отже, в анімаційному серіалі «True and the Rainbow Kingdom» спостерігаються випадки використання прийомів адаптації та компенсації при перекладі заголовків окремих серій, що призводить до значних трансформацій тексту на рівні окремих лексем. Семантичний аналіз показав, що потреба у використанні таких прийомів зумовлена різницею в системі значень, стилістичному забарвленні та необхідністю пов'язати формулювання заголовків українськомовної версії з сюжетом. Перспективи подальших досліджень вбачаються у розглядом інших аспектів перекладу серіалу.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Assaqaf T. A. E. Adaptation as a Means of Translation. *International Journal of Science and Research*. 2016. Vol. 5, no. 1. P. 783–785. URL: <https://www.ijsr.net/archive/v5i1/8011601.pdf> (date of access: 03.04.2024).
2. Cattrysse P. Translation and Adaptation Studies: More Interdisciplinary Reflections on Theories of Definition and Categorization. *TTR : traduction, terminologie, rédaction*. 2020. Vol. 33, no. 1. P. 21. URL: <https://doi.org/10.7202/1071147ar> (date of access: 05.04.2024).
3. Cultural Default and Translation Compensation – Take Joy Luck Club as an Example. *Lecture Notes on Language and Literature*. 2023. Vol. 6, no. 15. URL: <https://doi.org/10.23977/langl.2023.061506> (date of access: 03.04.2024).
4. Klaudy K. Compensation in Translation. "... mit den beiden Lungelflügeln atmen 'Zu Ehren' von János Kohn". 2008. P. 163–175. URL: [https://www.researchgate.net/publication/316490724\\_Compensation\\_in\\_Translation](https://www.researchgate.net/publication/316490724_Compensation_in_Translation) (date of access: 09.04.2024).
5. Milton J. Translation Studies and Adaptation Studies. *Translation Research Projects*. 2009. No. 2. P. 51–58. URL: [https://www.intercultural.urv.cat/media/upload/domain\\_317/arxiu/TP2/milton.pdf](https://www.intercultural.urv.cat/media/upload/domain_317/arxiu/TP2/milton.pdf) (date of access: 01.04.2024).
6. Molina L., Hurtado Albir A. Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. *Meta*. 2004. Vol. 47, no. 4. P. 498–512. URL: <https://doi.org/10.7202/008033ar> (date of access: 11.03.2024).
7. Stiasih Y. An Analysis of Compensation Techniques for Translation Loss and Captioning Guidelines in Merantau Subtitle. *Passage*. 2013. Vol. 1, no. 3. P. 57–70. URL: <https://ejournal.upi.edu/index.php/psg/article/viewFile/899/pdf> (date of access: 08.04.2024).

8. True and the Rainbow Kingdom (TV Series 2017– ) | Animation, Short, Adventure. *IMDb*. URL: <https://www.imdb.com/title/tt5607658/> (date of access: 16.02.2024).

9. Демецька В.В. Адаптація як поняття перекладознавства й культурології. *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія*. 2007. № 1. Т2. С. 96-102.

10. Тру і Королівство Веселки дивитися онлайн українською. *Дивитися фільми онлайн українською мовою в HD якості*. URL: <https://uakino.club/cartoon/cartoonseries/14014-tru-korolvstvo-veselki-1-sezon.html> (дата звернення: 20.02.2024).

**Н. А. Kryshtaliuk**  
**Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University**

## **DIFFERENCES IN EVENT CONCEPTUALIZATION THROUGH TRANSLATION**

Involving at least two languages and two discourses (source and target) leaves space for different event conceptualizations offered by the author of the initial work and its translator. With the integration of cognitive linguistics into translation studies and the rapid development of cognitive translatology [3] new ways of handling these problems become possible.

Translation can be better accessed and explained metaphorically as the change of conceptualization. Firstly, it becomes possible due to the meaning closeness of the terms translation and change. Secondly, from the cognitive point of view, both source text and target text do not describe an objective reality but give access to different conceptualizations. Translation involves the re-conceptualization of a source language message, expressed eventually in the target language [2: 107]. The target conceptualization is a new emergent structure which cannot be treated as a replacement for a source conceptualization.

One of the effective ways of explaining differences in event conceptualization is a cognitive-communicative translatalogical analysis. It is based on the principles of cognitive linguistics namely the idea of embodied conceptualization, its image schematic structure, and construal limits.

This paper demonstrates the application of the cognitive-communicative translatalogical analysis to the literary poetic discourse. The source text “Lament for the Rohirrim” by J.R.R. Tolkien and its translation in the target text «Plach za Rohirymany» by Dmytro Aladko belong to the heroic poetic genre – funeral dirge for the fallen Riders of Rohan.